

„A képmutatás elvetésére neveltek”

Nem tudta kapcsolni dr. Dornbach Alajost az Országgyűlés alelnököt a szerkesztőségben is hallottam, amint munkatársától kérdezte: „Melyik irodában is találok a képviselő urat?”

Csodálható?

A Parlament személyzete hamarosan megismerhette az új alelnököt, mert gyorsan összehozták vele legközelebb. Elmondták: sok időt tölt az épületben. Nyilvánvalóan ezt a tisztségét is közmegelegedésre szeretné betölteni.

Lányok után a Nagykőrösi utcában

— Diákként is ilyen szorgalmas, kötelességtudó volt a Lojzi — bólogatott az idős kecskeméti piarista, amikor elűsárgoltam interjú-előkészítő telefonbeszélgetéseinket. Tudhatta: az ötvenes években tanítványa volt a híros városban.

Mit is kérdezhettem volna először a politikus Kossuth tére tekintő hivatali szobájában.

— Tizenöt évesen mit hallott az új megyeszékhelyről?

— Amennyit a földrajzban tanultam, meg Petőfitől olvastam.

— Messzire került a szilvászvárad szülői háztól...

— Magam választottam. Mehettem volna Pannonhalmára is az egri ciszter atyák magániskolájának megszüntetése után. Családunk régi barátjának, Gulyás István tanár úrnak biztatására mentem Kecskemétre.

— Megbánta?

— Miből gondolja? Hamarosan megkedveltem. A régi városkép maradánoőbb nyomot hagyott bennem az újnál. Azért volt oly kedves a Nagykőrösi utca, mert ott korzóztunk, ott követtük a lányok szandálját. Önfeladten gyerek tudtam lenni ott, noha apám súlyos betegsége és politikai üldöztetése — csodálatosan mindig megúszta nagyobb baj nélkül — nyomasztotta családunkat.

— Hol találkozhattak még a lányokkal?

— A színház ifjúsági előadásain, a lányiskolák teadélutánjain.

— Kire emlékszik a színészek közül?

— Mucsi Sándor hőstenorra. Az operettek akkor sem vonzottak különösebben. Olykor vendégszerepelt a „gördülő opera”. Leginkább a Don Pasquale tetszett, a hajdani kecskeméti piarista diák főszereplő, Domahidy László menzai ajándékműsorral köszönte meg a menzai vendéglátást. Diákként is a drámákat kedveltem, mint például az ötvenes években a kecskeméti színházban nagy sikerrel játszott Ármány és szerelmet.

A Szalajka völgye és a Tőserdő

— A pusztai város, a díszes teátrum feledtette a Bükk hegyeit, völgyeit?

— Hála a Gulyás tanár úr által szervezett kerékpár-kirándulásoknak, megérintett a kiskunsági táj sajátos szépsége. Jártunk a Tőserdőben, Kerekegyházán. Elkísértem Ifju Sebestyén igazgató urat egy tanyai iskolába. Ennek ellenére naponta felidéztem magamnak a Bükk-fennsíkot, a Szalajka-völgyet, ezek álmaimban is visszatértek.

— Az emberélet talán legfogékonyabb éveire hatottak önre? A tájélmények?

— A természethez szinte érzelmesen viszonyultam. Egyéniségem alakításában azonban elsősorban szüleim és paptanáraim befolyása volt a meghatározó. A keresztény értékrend és hitvallás szerinti életre, a képmutatás elvetésére neveltek.

— Büszke hajdani iskolájára?

— Kicsit félve beszélek most minderről, mert a színlelt alkalmazkodás látszatától is idegenkedem. Önmagában nem tekintem különleges értékérőnek, hogy ki hol érettségizett, milyen nevelést kapott. Ahogyan sokan felvették a kommunista mimikrit, most vannak, akik a kereszténységük hangoztatásával próbálnak előnyöket szerezni. Azért nem hallgathatok hajdani iskoláimról, mert számosan, alaptalanul, leateistázzák azt a pártot, amelynek alapító tagja vagyok. Teszik ezt annak ellenére, hogy a demokratikus ellenzék szamizdat-szerzői —

● Képviselőként az ülésteremben (Walter Péter felvétele)

köztük ateisták — tíz éven át folyamatosan hangoztatták: sikraszállnak a vallások, az egyházak szabadságáért, a korlátozásmentes vallásgyakorlás jogáért.

Csak azért is egyházi iskola

— Sok kisportolt ifjú került ki a piarista gimnáziumból.

— Sokáig azt gondoltam, hogy gyenge és ügyetlen vagyok. Az osztály focicsapatába is csak akkor vettem be, ha nem volt ki a csapat. A civil Budai tanár úr állította vissza az önérzetemet. Fölfedezte, hogy jól futok. Beíratott a Honvéd atlétikai szakosztályába is. Később, egészen 35 éves koromig, tájékozódási futó voltam.

— Akkoriban rossz pontnak számított az egyházi iskola az egyetemi felvételnél.

— Kitűnő érettségivel eredetileg bölcsésznek készültem. Le kellett mondanom arról, hogy magyar—francia vagy magyar—matematika szakos tanár legyek. Jó pótfelvételem ellenére sikertelenül próbálkoztam vidéki orvostudományi egyetemen. Ügyintézői tévedésből kerültem a jogi karra. Töprengtem, menjek, ne menjek. Akkor kevés becsülete volt az igazságnak, az ügyvédi pályának. Egy darabig mérnökként is el tudtam volna képzelni életemet, kilincseltem a villamosmérnöki karon, azután, hála Eckhardt Ferenc, Brosz Róbert professzoroknak, a kecskeméti Révész László docens előadásainak, megkedveltem a jogtudományt. Ma már el sem tudnám más pályán képzelni életemet.

Így nem mehet tovább: 1968

— A tudományok iránt érdeklődő fiatalembert mikor gyűrűzte el a politika?

— A nemzeti sorsforduló 1956-ban feledtette édesanyám intelmét. Szociáldemokrata, mélyen vallásos, többször zaklatott pedagógus apám példájára hivatkozva óvott a politikától. „Láthattad, mennyiféle bajai támadtak kiállása miatt.” Forradalmi bizottsági tag lettem harmadéves joghallgatóként. Később nemzetőr. Belevettem magam a titkos röpcédulázásba november 4-e után. Szerveztük a nőtüntetést. Sok barátomat lefogták, bátyámat letartóztatták. Töprengtem, meneküljek, maradjak. Két hónapos őrizetbe vételtől eltekintve elkerültem a megtorlást, de évekig hiába kértem feddhetetlenségi bizonyítványt, bár az igazságügyi hatóságok támogatták ez irányú kérelmemet.

— Ügyvédi kamarai bejegyzése után milyen ügyekkel foglalkozott?

— Elég gyorsan kerültek hozzám kisebb jelentőségű politikai ügyek. Csehszlovákia megszállása döbbsentett rá arra, hogy ez a rendszer képtelen önmagától, belülről megváltozni. Magam ugyan nem írhattam alá a Charta '77 néven ismert tiltakozó felhívást, de vállaltam több, kiállása miatt munkahelyén fegyelmileg felelősségre vont értelmiségi jogi képviselőt. Mondanom sem kell, magam is gyanúba keveredtem.

— Köztudott, említette is, hogy egyike volt a demokratikus ellenzék számos csoportosulásának, rétegének összefogására hivatott Hálózat alapító tagjainak.

A Soros Alapítvány kötélbánca

— Akkor már 15 éve Budapesten dolgoztam. Baráti kapcsolatba kerültem Rajk Lászlóékkal, a mai Szabad Demokraták Szövetsége több vezetőjével.

— Politikai elkötelezettségének is tulajdonítható, hogy önt kérte föl Soros György alapítványa jogi tanácsadójának?

— Utólag tudtam meg, hogy sokaktól kért javaslatot. Litván Györgytől, Tardos Mártontól, Eörsi Istvántól, régi iskolatársaitól, s kikkel régóta barátkozom. Meglepődtem, amikor előzetes telefonálás után, egyik nap késő este, már színház után, csöngetett Soros úr. Több, kisebb alapítvánnyal foglalkoztam már, így nem lepett meg különösen, amikor tudatta, hogy ő is hasonló ügyben fordult hozzám. 1983 őszén de jure alapítvány nem létezett Magyarországon. Közérdekű kötelezettségvállalásként kezelték a felajánlott pénzeket. Kérdeztem: milyen összegre gondol. Amikor kimondta, hogy első évben egyszer egymillió dollárra, majdnem az asztal alá estem. Úgy véltem, hogy ennek a kamataiból gazdálkodhatunk. Szédülődöttem bejelentésére: minden évben legalább ekkora támogatásra gondol.

— Vezetőink úgy voltak az amerikaiakkal, mint az ajándékhözö punoktól is óvakodó római politikus. Aligha tapsoltak Soros György jelentkezésének?

— Bizonyos emberek nagyon bizalmatlanok voltak. Visszahallottam: ügynöknek tekintették, hátsó szándékok tétéleztek föl javaslatában. Büszke vagyok arra, hogy sikerült olyan kompromisszumokat találni, amelyek maradéktalanul érvényesítették Soros úr elképzeléseit és elfogadták a hatóságok is. Kényes kötélbánc volt. Évről évre erősödött az alapítvány pozíciója. Szakmai munkám egyik legszebb eredményének tartom, hogy sikerült áthidalni a különösen az első három évben fel-felbukkanó nehézségeket. Országgyűlési megbízatásom miatt egy kollégának átadtam az alapítványi ügyeket, csak tanácsadóként tartom az Amerikában élő Soros úrral a kapcsolatot. Mindig vannak új programjai.

Demokrácia, megnyomorított néppel

— Két bizottsági ülés között szakított időt az interjúra. Nagyon elfoglalja új tisztsége?

— Az Országgyűlés elnökének és a két alelnöknek elsősorban az ülések előkészítése, a parlamenti apparátus irányítása a feladata. Mindnyájunkat lekötnek ezek a tennivalók.

— Ülésvezető alelnökként hozzájárulhat-e a parlamenti viták kulturáltabbá tételéhez. A lakosságot aggasztja a sok személyeskedés, esetenként a durva hang.

— Mindenekelőtt az ülések tárgyilagos, pártatlan vezetésére törekszem. Ebben ügyvédi múltam is segít. Ellenfeleim is elismerték, hogy a legkeményebb ügyekben is tárgyilagos tudtam maradni. Magam is úgy érzem, hogy néha túlságosan éles a viták hangneme, de azért ezt nem tartom olyan nagy bajnak, mint a közvélemény egy része. Egy megnyomorított társadalmat nem lehet néhány jogszabállyal, intézkedéssel megtanítani a demokráciára. Tanulni, szokni kell ezt is.

— Lát-e lehetőséget az Országgyűlés munkájának felgyorsítására?

— Tudom, sokan rossz néven veszik a vitákat, noha a nézetek ütköztetése a demokrácia lényegéhez tartozik. Természetesen, alkatomból következően is — impulzív ember vagyok —, megpróbálom gyorsítani, amikor és amennyire lehetséges, a tárgyalást, döntésre vinni az ügyet, ha további érvelésnek nincs értelme, helye.

— Miként képviseli azokat a politikai értékeket, amelyek mellett elkötelezte magát?

— Az ülésterem elnöki pódiumát kivéve, szinte mindenütt. Szabaddemokratáknak veszek részt a politikai életben, eljárak gyűlésekre, beszédekert mondok. Legfeljebb még következetesebben keresem az új parlament pártjait összekötő mozzanatokat.

— Köszönöm az interjút.

Heltai Nándor